

Titel: Statsmanden et Ugeblad. No. 1-2

Citation: "Statsmanden et Ugeblad. No. 1-2", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17, ?, ?* [1772], s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_017-shoot-workid2_017_002.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Statsmanden

et Ugeblad.

No. I.

**Hvo vil mestre Staten? Selvkloge Hoveder?
egennyttige Borgere? undertrykkende
Adelsmænd? vrantene Supplikantere ? Ney! - -
det er Statsmanden, som ey tænker efter
gamle, indgroede og fordærvede Vaner; - -**

**som en vil forfægte Urimeligheder paa
Sandheds Omkostning, for at smigre for
Velyndere og læse sin Lovtale i Daarernes
Ansigt. — Denne Statsmand vil tale for det
Danske Publikum; men hvo ville ikke tælle ham
blant de Uægte Statskyndige, dersom hans
Lærebygning stulle blive ligesaa snever som
Dannemarks Omkreds? Derfor skal den ey
være skrøbeligere etter indknebnere, end at
een Staat for alle, og alle for Een kan bruge den
som sin Lyksaligheds Grundpillere. — Ligesaa
lidet som den hellige Talere sigter til een
Lastefuld især, naar han sværter alle
Lastefulde; ligesaa lidet har Statsmanden den
Danske Staat for Øyne, naar han foreskriver alle
Stater Love- — En Staat, hvori Lyksalighed for
længe siden har blomstret; hvor Almuen er
bleven saa oplyst ved Skrivefriheden; (f. Ex.
ved alle de deylige Eventyr om den Syttende
Januarii) hvor den store Hob veed, hvad den
troer; stulle vel slig en Staat laane Øret til en
Statsmand?**

2

- - Daarlige Fordring! - - Han er vist og alt for ydmyg

til at haabe det. Andre Folkeslag kunne nok skaatte

til Danmark med halv Ligegyldighed, og troe, at man her ey havde andre Statsmaximer, end den Vittighed, hvormed man hvædsede Øxerne til de henrettede Statsministre. Medlidende Foragt maatte da pryde den Ærekrands, som hine ville flette til vore formastelige Statsvrøvlere Isser? Maatte de ikke snart troe, at de fleste Danske havde kun et Øye midt i Panden, og at det endog var overtrakt med en Hinde, saa at de ey kunne blive de mange Uhyrer vaer, som deres statskyndige Forfattere havde udklækket af Syttende Januarii? Skulle vel hiine troe, at det Danske Publikum var bleven forledt af sine Torveskrigere, til at tænke, som Slaver, om den sidste Statsforandring? Skulle de tænke, at Statsvidenskabens Dyrkelse beroede kun paa slige uværdige Hænder, og at den laae nedsiunket i Forglemmelse, ligesom den Plov der ædes op af Rust, medens utallige Fabrikantere opæde Landet? Leve vi Danske ikke under et saa lykosaligt Regimente, som tillader og tillokker os at tænke frit? Hvo af os ville da ansees af Andre som en Slave? Disse ere Aarsagerne, hvorfor Statsmanden vil træde offentlig frem i Danmark. Her vil han skildre de deyligste Billeder for alle Jordens Konger: Gid disse maatte lystes til at danne sig efter dem! - - Men Statsmanden lover for meget; alt for meget at overkomme for eet Menneskes Kræfter. Saaledes vil mange sige og de have Ret. Mon eet eeneste fornuftigt Menneske ville tiltroe sig saa megen Indsigt, som sligt et Ugeblad udfordrer? Mon alle Statsvidenskaber kan huuses hos een eeneste Statsmand? — Sandelig! — den, som ville troe dette, ville næsten ligesaa meget blive udleet iblant

3

os, som vi beles af andre Folkeslag, for den Lettroenhed vi gave Prøve paa den Syttende Januarii. — Eftersom vi da vide, med hvilket vantroende Publikum vi have at bestille; saa ville vi hverken fortælle Eventyr; - - - thi hvor lit Smag ville man da finde i at læse os, naar Troen, som er det beste Kryderie paa slige Urimeligheder, ey besieledede vore Læsere; - - ey heller stikke med Satirens Braad paa Stats-Indretninger; - - thi hvor ilde ville da vor Møye blive spilt, naar Hr. Østrup i sin sidst udgivne hellige Taler kommet os tilforn; heri seer vi jo, hvorledes han, som er Almuens dyrebare Talsmand, ey med menneskelig Viidsoms overtalende Ord - - thi det forkaster Paulus; - - ey heller med Fornuftens Beviser; - - thi de kunne let forfordeele Troen; - - - ey heller med denne forfængelige Verdens fiine Smag; - - thi Mængden forstaaer og hører helst sit eget Sprog; - - - men med Aand og Kraft; med et rørt Hierte og en beleven Pen har allerede fordømt de forbandede nye Undersøgelser og Indretninger til de Steder, hvorhen alle Uhyrer bortvises fra Prædikestolen. Ja! han har smigret os med det søde Haab, at alt skal komme paa sin gamle Fod igjen.

Vi vil ligeledes forskandse os imod Publikums Vantroen, ved at aabenbare det, hvor mange og hvordanne Personer, der sammenstøbe Ugebladet: Statsmanden. Vi have alt for ypperlige Tanker om dets Nyefiighed dertil, at vi stulle frygte, det ville støde sig over, at vi ikke reent ud sagde dem vores rette Stamme-Navne; - en Viis vegrer sig jo end ydermeere for at vide det, som vedbringer ham mere Skade end Nytte, og intet slapper Sandheden mere, end de personlige Svagheder, som Tilhøreren udmærker sig hos Sandhedstaleren, naar hiin kiender denne. — Skulde ellers vore Blade blive saa

4

heldige, at de pirrede Selvkloge, Egennyttige, Undertrykkende og Vrantene lit for meget med Sandheden; hvor uheldige ville da deres Forfattere blive, om man i den store Hob kunne tage og føle paa dem? Maaskee een, (som kunne være beslægtet med ham, som forgreeb sig paa den Myndighed, han fik ved et sort Skielemstykke) kunne da faae det Indfald, at lokke en Skok himmelblaae Engle til at sætte et Tegn paa vore Pauluner. Altsaa maae det være sikkerst for os, om vi ønske Morderengelen skal flyve vore Døre forbi, at vi giemme os bag den Maske, som et laant Navn rækker os. Vor Stand og Tænkemaade skal ikke være en Hemmelighed for nogen; dog

maa man herfore ey have os mistænkt, som om vi ville med denne Aabenbarelse tiltrygle vore Sandheder et Scepter, som vi undsaae os ved at stiele. Sandhed i sig selv er ligesaa virksom og tækkelig af Staadoerens, som af Statsministerens Mund; Daarens Fordomme standse Virkningen og sværte Yndigheden; hvad enten hiin eller denne taler Sandheds Sag; heraf see vi, at Sandhed foragter Purpuret selv, som noget der ey kan give den Høyagtelse.

Læsere! lægger det nu paa Hiertet; - - Nu kommer vi frem med Beskrivelsen over os selv! - - Egenkierlighed tvinger os fra at udlade os med andre Karakterer, end de, ved hvilke vi ere ligesaa elskværdige i vore egne, som vi ønskede at være i andres Øyne.

Vort Sælskab bestaaer først af en Adelsmand, som i sin Ungdom blev dannet til Ædelmodighed; underviist med Grundighed og lært at tænke selv, uden at være en Træl af andres Tænkekraft; uden at tilbøde de lærde Krippelhoveders Misfostere; uden at naturalisere andres Meninger blant sine Egne, førend de vare blevne ham

5

ligesaa naturlige som hans Egne; og uden at skrækkes eller lokkes til at antage de Sætninger, der ere ynglede af de Fabler, som udsprøytede deres Gift til alle Videnskaber; eller af de Baner, som have faaet Hævd i Verden; eller af de andægtige Løgne, som formeerede sig ligesaa hastig og talrig, som Polypper, da de forefant en lettroende; men vil atter uddøe, naar de engang træffe en rettroende Verden for sig, — Han lærte at krumme sig ved Hoffet, uden at foragte Borgeren og Krigsmanden og den Lærde; at skikke sig i sine Medadeliges Laster, og dog tillige at forskaane sin egen Dyd for Pletter; at tale med kunstige Miiner, som de, han der maatte omgaaes, kunne optage i hvad Udtødning de ville; enten som Smigrerier, eller Bebrejdelser; enten som Benægtelser, Betingelser eller Bejaelser; og det alt, eftersom de behagede, at hykle for sig selv, meget eller lit til; - - - herover troede enhver, at han tænkte som de; og saasom de elstede deres egen Tænkemaade, saa maatte de ventelig ogsaa have Høyagtelse for vor Adelsmand, som formedelst sin Taushed, fik dem til at troe, at deres Tænkemaade, som en Skat, laae begravet hos ham. Ved Hielp af denne Egenskab, lofte man sig allerede den gang kongelige Insigter hos ham; men hvor ville man vel i de Tider have spillet Øyne, om han da havde fundet for Got at lade sine Tanker trykke! - - - Hoffolket troede altsaa at han var dem for klog; (de giettede ep urigtig, stiønt Grunden var slet) dette var den seneste Feyl man vidste med ham; men denne Myg dræbte Elefanten, og inden kort Tid saae man ham forflyttet til sin Eenlighed. Han huskede her tilbage paa Hofsnedighederne og gjorde sig ret tilgode, naar han med sine Tanker kunne belure Hofmændene i deres Kneb. Her udviiste han Prøver af sin Ligegyldighed mod Skiebns Grillenfængerie. Han

6

følte nu be stærkeste Vellyster af sin beroeligede Samvittighed. Han forødte nu ikke Tiden (saaledes som de andre Adelsmænd, der havde fristet hans Skiebne) med Brevvexlinger, brandende af Hævn mod hiin som var deres fælleds Banemand. Mon noget bevægede ham til at misunde sit Medmenneske den Høyhed, som han Fornuft forudsagde ham at være heller en Snare, end en Lykke?

— Langt fra! — Han ansaae det alt med bange

Ømhed. — Han agtede det heller ey for et Vanheld at være borte fra Hoffet, naar han overveyede at dets Glimmer kan let forblinde vore Øyne saameget, at de ey altid kan være vaagne hos den aarvaagneste dydige Hofmand. Hvad skulle da formaae ham til at hævne den Uret, man

lod ham vederfares? Saaledes tænkte vor Adelsmand

da; og saa tænker han endnu. Han er jævn i Medgang;

hengiven i Modgang; kielen mod sine Venner og øm over sine Efterstræbere; fortroelig med Borgeren, for at drage Nytte af hans Hiertes Tanker, og Eenfoldig stiller han sig an naar han, (som tit skeer) giver sig i Snak med Haandværksmanden og Kunstneren; og det ikkun paa det han kan lære af dem, hvad Fordeele, hvilke Mangler; hvad Forfordeelelser og Ærligheder enhver af dem benytter sig af i sir Fag. Disse hans Insigter inhøster han, allene for at udsaae dem igien til det Almindeliges Nytte, naar han har rensat dem igiennem fit eget Saald. Egennytte, som fornærmer andre, har aldrig bemestret sig hans Hierte; da den dog, som oftest er et sort Feldt i mange Adelsmænds Skiold. Han eyer, og ønsker altid at kunne forbedre det Adelsgoods, som kaldes Dyden. Heraf kan man sikker trøste sig ved hans Domme over det Offentlige, saa som han ikke antager sig selv for den Middelpunkt i hvilket de overveyede Statsfordeele skal samle sig. Ligesaa lidet

7

kan man vente at han vil misbruge sine Ansigter til at vende op og ned paa Alt, under en Maske af Iver for Sandheden, at hans Medundersaatte skulle derved befrygte en Undertrykkelse. Han taler ligesaa Upartisk Borgerens, som Adelsmandens Ord. Til Tegn paa hans Upartiskhed og til en desto større Forsikkring om hans Oprigtighed, vil han oftere raade at formilde Bondens og Borgerens Vilkaar;

end at undskylde Adelskabets Fordeele. Hans Liv var

vel en Kiede af Uroeligheder; men de hærdede hans Hierte til at udholde deres Storm. Derfor ere hans Ansigtets Lader ligesaa opklarede nu i hans gamle, som da i hans unge Dage. Hans hæftige Sindsbevægelser udtærede ikke hans Legeme; ey heller svækkede de hans Siel; derfor er hans Tænkraft saa glat; som den sagte henflydende Floed. Endnu ønsker han at leve mange Aar i denne sin lyksalige Sindsforfatning; men var han vrantvurren, hvilken Byrde ville han da ikke være Baade for sig selv og andre. Man har altsaa heller ikke at grue for, at han i sine Blade skal yttre Knurren eller Vrangindighed. — Han har saa lit Tillid til sig selv og saa megen Ydmyghed, at han ikke vover, uden nogens Medhielp at gavne Publikum med sine Tanker. Han skiuler sig under det Navn Sulpicius og det Blad, som er uderskrevet med S * *, kan man tilegne ham som Fader. Hans Medhielpere ere En Borgere, som udmærker sig just ved de borgerlige Dyder, man vil finde

afskildret i disse Blade. Han er ingenlunde et af de

lærde Hoveder, som laster de Love, hvilke ey komme hans eget Land til Fordeel; han bær ingen Had til de henrettede Statsministre. Han har ey været Medlem i de Sælskaber, som udgjorde det første Statsraad, efter at Struensee var fængslet; ey heller i den Kommission, som uden Lov og Dom, gjorde Bestik over Længden og Høyden af Skaf-

8

fottet. — Hans Huusbestyrelse er det i Miniatur, hvad Statens Regiering bør være i det Store. Titler og Ridderbaand anseer han ligesom Fruentimmer-Stads, der ligesaa let kan tiltrygles af en Uværdig, som fortienes af en Værdig og som noget, der til ingen Tidsaldere har været høye Sieles visse Mærke. Forresten er hans Siel ligesaa dyrket og ligesaa dyrebar, som Sulpiciusses. Hvo vil da undre, at denne Lighed i Sindsforfatningen, har foreenet dem i et helligt Venskab til det Øyemaal, at kunne oplyse deres Staat. Borgerens Figenblad er det Navn Philopolis. Dette skal frelse ham fra Philisternes Haand. Adelsmanden og Borgeren have havt den Lykke, at faae en grundlærd Student i Foreening med sig. Denne besidder den allerbeste Dømmekraft. Han skal veye alt paa en akkuratere Vægtskaal, end hiines flygtige Tankekraft kan laane dem. Af mange Aars Supplikation veed han, at Adelsmændene ere alt for kielne og kan ey taale nogen Hudstrygelse. Altsaa skal hans Embede kun være, at skrive undertiden noget af Erfaring og altid at rense Statsmanden fra det alt for Frie og alt for Bidende. Adelsmændene maae ey tænke, at de nok faae Leylighed til at ramme ham. Ney! han har ladet af at supplicere, da han ey kunne tilveyebringe noget pios usus (til gudeligt Brug) og foreenet sig med en riig Enke, i hvis Ægteskab han nyder det største Gode af den mindste Naade (nemlig et smukt Legeme) Naturen skienkede ham. Han er saa friepostig, at han end ydermere tør sige dem hans rette Døbenavn, som er Hans.

9

Statsmanden et Ugeblad.

No. 2.

Om det store Bud i Regieringsloven.

Kroner tynges med store Forbindelser paa de kronede Hoveder. - - - Sceptere ere som Slanger i dumme og daarlige Regenters Hænder. Loven, som skulle udgraves i Demanter og straale paa Regentens Bryst, er denne: Gjør din Stat saa fuldkommen, som det er mueligt og saa lykkelig, som den er beqvem at blive. Regentens Viise, vogtende, ømme og majestætiske Øyekast maae ikke hæfte sig ved de Stæder alleene, hvis Taarne række til Skyen; ikke ved de Folkeslag alleene, som vrimle i Nærheden af hans Trone. Hans omhyggelige Blik maae svæve omkring i hans heele Riges Strækning; det maae trænge ind i de skiulteste Afkørge at opdage Tarv og udsee Raad. Ligesom Guds Øye overseer det Heele, saa skal Hans giennemvandre det Heele. - - - O hvilken Deylighed! - - - at ligne Gud. — Vælter Regenten de Fordeele og Fuldkommenheder paa enkelte Personer, som skulle udsaaes i heele Staten, da tænker man med god Grund, at Han er naragtig; — beskæftiger Regentens Omhue sig meere for een Stands Opkomst,

10

end for en andens; ophiælper han een Stand, ved at forfordeele en anden; forstaaer han ey at tildeele en Stand, med en viis Jevning, de Fordeele, den i sit Fag kan tage imod; da kan man ikke billigen kalde Ham: Stoer, om Han saa endskiønt overgik alle andre Fyrster i den Statsklogskab, han anvendte, til een eeneste Stands Floer. - - Regenten bør altsaa ikke afklæde Borgeren og behænge Adelsmanden med Guldplader; ikke beklippe Adelen saa nær, at Borgeren har Medynk med dens Skiebne

(*); Ikke lade Krigsstanden ride paa Skuldrene af

de andre Stænder; ikke udhungre Landsbyen, for at proppe Kiøbstedet fuld af kræsne Rætter; og saaledes vechselviis; Krigsmanden, Adelsmanden, Borgeren og Bonden bør, enhver for sig, udmaales den Ære, de Rettigheder, de Næringsveye, hvorved Staatens Blod holdes i saadan en Orden, at heele Legemet kan være sundt. — Kan Regenten, fordi han er omsnoet med en Biesverm af Hyklere, ikke see grandt nogen Stands Vilkaar, da maae Riget falde Medynksomheds Taare over Ham. — Dysser han selv sine Øyne i Søvn ved Vellyster; ved sine egne Lidenskabers Kaadhed, og ved udmaattende Tankeløshed; - tilstopper han Ørerne for dem, der ville give ham de Insigter, som ere ham saa nødvendige naar han skal udøve Regimentspligterne; - - Holder han om Rigets Roer uden at bevæge det og uden at bruge mindste Overlæg om, hvorledes det skal styres, da er han ikke bedre, end det Stykke

(*) Svaret paa det Spørgsmaal, om Adelen er unyttig og ofte skadelig i en Stat og Bestemmelsen af den Omdannelse Staten maatte underkastes, dersom Adelskab gik ind igjen og blev indskrænket alleene til fortienstfulde Personer; det har vor Borger paataget sig at overveje i eet af de følgende Blade. —

11

Træe, som Jupiter gjorde til Konge, blant Frøerne. Han sidder da med langt større Foragt paa Tronen, end den lastefulde Hyrde i sin straaetækte Hytte.

Viisdommen siger til Landfaderen: Gjør din Stat fuldkommen, ved at benytte dig ret af din egen Stats Kræfter uden at svække andre Riigers; thi dissers Vel staae i een saa fiin Forbindelse med din Stats Floer, at du kan ikke fornærme dem, uden at skade dit eget Rige. Hvor grundig, hvor tydelig maae Regenten da ikke indsee, hvor viis maae han ikke kunne udsee de Love, ved hvilke Statens Kræfter bringes til saadan Virksomhed, at de kan gjøre den selv saa fuldkommen, som det er mueligt, uden at forkrænke andre Stater. — Tilloed Landfaderen for Exempel en Røverbande at rase i Havet og nærme sig med voldsomme Hænder Fremmedes Kyster; mon det i sig selv befordrede Statens Fuldkommenhed? Maatte den røvende Stat da ikke selv skielve for Giengieldelses

Retten? Ved udsatte Belønninger maae

Regenten tillukke alle Stænder til at bruge de hidtil, enten ved Dovenskab, Skiødesløshed eller Undertrykkelse, uprøvede Statskræfter. Skal Regentens Love være sunde og ikke latterlige, da maae han til Fylde kiende sin Stats Natur, Omstændighed, Forhold indbyrdes i sig selv og med andre; han bør viide hvor dens Styrke boer og hvor dens Svaghed hviler & c. Heraf udfinder han, hvilke Love kunne geraade den til Nytte og hvorledes de bør være, som skal afbøde for dens Fornærmelse.

Han er ligesaa bange for at fornærme en anden Stat, som sin Egen. Naar Rigets Vel udæsker ham til Krig, da prøver og forbedrer han sin Armee. Er det ham mueligt, da frakiøber han sig gjerne den Ære at blive Seyervinder; dersom hans Kasse formaaer saa meget, da

12

lader han den Heller udtømme, end han ved Krigen nænner, at hans Undersaatter, disse dyre Klenodier, skal myrdes og forarmes; end at Stæderne stal knuses og opbrændes. — Naar Undersaatten florerer, da kan Kongens Kasse magelig faae dette Udlæg dobbelt erstattet; men dræbes Borgeren, røves Formuen i Staten, hvad skal da oprette Tabet? - - At gjøre Staten lyksalig det er Regentens Ære; - - Alt hvad som strider mod dette hans ædle Øyemeed, det er Vanære for ham. En Plet paa hans Ære er ligesaa farlig for ham, som en Plet paa hans Øyesteen. Til at skaffe denne Plet af Veyen, betiener han sig af det Middel, som foraarsager mindst Smerte i Statslegemet; men er der intet andet for da maae han prøve hvad Spydstagen kan udrette. — Den Regent, som formedelst et eller andet privat Had, mod een eller anden vigtig Person i et andet Rige, tvinger Millioner til at blive Slagtoffere for hans Hævngierrighed, den burde i Stæden for Jordens Gud, billig kaldes: Jordens Dievel; - men angribes han af en anden saa lumpentænkende Magt, da er hans Krig kun en Nødværge og kan vente sig hos Undersaatterne den fyrigste Beredvillighed til at fare ind i Krigens Luer. — I en særskildt Afhandling om Krigen, skal dette behandles vitløftigere. —

Regenten sætter altsaa Skandse omkring sine Undersaatter med sin Krigsmagt; men ikke det alleneste; han holder et vaaget Øye med Borgerne, at ikke indbyrdes Krige, denne farlige Tæresygd, skal svække Staten. Han forebygger denne Svaghed med lemfældige Midler, det første den anmelder sig; thi fik den Lov at gribe om sig, da blev den ved de Skarpeste Ulægelig og Regenten maatte da med Hiertegræmmelse see, at hans Skat toeg Livet af sig selv.

13

Vi seer da altsaa heraf, at, dersom Regenten skal kunne gjøre sin Stat fuldkommen og lykkelig saa maae alle hans Bestræbelser gaae ud paa at give Love, alt efter Tidernes Beskaffenhed, Omstændighedernes Afvexling og Folkeslagets Natur, at bringe sin Stat i saadan en Harmonie med andre Stater, at de hverken ved Fortrin skal gjøre et Skaar i dens Lyksaligheder, eller ved Mangler skal kunne udsue den; at den kan holde dem Stangen i Feyde; blive frygtet og æret af dem ved Viidenskabers Udbredelse og derved at andre see at den med samlede Kræfter dyrker Fred, Flid, Orden, Lydighed og Kunst.

Alt det saadan en Regent, uden at indskrænke sin egen Stats Lyksalighed, kan medvirke til andre Staters Opkomst og Floer, det paaligger ham tillige som en Pligt og det forherliger saameget meere hans Ihukommelse, som det synes at være frie fra Hensigt til uædel Egennytte. — Jo snevrere hans Riges Strækning er, desto snarere kan han eftersee den, desto mueligere er det for ham at opnaae den store Bestemmelse, den Lyksaliggjørelse, som Staten fordrede af ham, da den, under sliig Betingelse, rakte ham Magten og Scepteret tillige. Det kan da være ligemeget hvor liden en Stat Regenten har at beherske, naar den kun kan ved en god Anvendelse af egne eller anskaffede Kræfter, komme til at blomstre i Lyksalighed; bliver Regenten nødt til at betiene sig af en anden Stats Fortrin til sit Øyemærke, da maae det ikke skee ved Forurettelse; thi i saa Fald forfordeler han samme Stat, hvilket kan geraade mange andre Stater til Nagdeel og hans egen til Skade; - - een Mangel i hans egen Stat bør jo sættes af Sigte, naar saa mange andre maae lide der under, og han er jo ikke forpligtet til at gjøre hans egen Stat fuldkomnere, end den er beqvem til og ikke lykka-

14

ligere end det er mueligt for den viiseste Regiering. Var det Ret om det mavre Sverrig ville bryde Laasene op paa de Danske Forraadskamre? —

Skal Staten da forsvares mod herskesyge og fornærmende Fremmede; - - skal den bevogtes fra at gjøre Indbrud i andre Staters Lyksalighed; - - skal den saavidt mueligt, være en Befordrere tillige til deres Lyksalighed, saa maae jo en viis Regent for alle Ting ogsaa have nøyagtig Kundskab om Landenes Beliggenhed, Forbindelse, Indretninger, Handlinger og Beskaffenhed; — i sær maae disse Indsigter strække sig til hans Naboeriger og til dem hans Stat er indviklet med.

Disse udviidede Indsigter, som Regenten maae besidde til at gjøre sit eget og andre Lande lyksalige, de kaldes med eet Ord Statsklogskab.

Havde Regenten virkelig denne Statsklogstabs inde, da var den ham som en ubrugelig Skat, naar han ikke var begavet med en fiin Siel, til at udsøge sig de Mænd han baade i sit Eget og andre Riger kunne forlade sig til; thi den skrevne historiske Kundskab er vel nyttig; men saasom Tiderne forandres og forbedres, og Regenten altid maae viide dette for at gjøre sit Bestik derefter, saa maae han ogsaa have en sand Underretning, om sit eget og andre Rigers nærværende Forfatning og Foretagender. Det er da og et Bud, som Regenten til alle Tider dybt maae indprente sig: Prøv Aanderne; — thi ingen staaer

større Fare for, at eftergaaes og bedrages, end en Regent; han er jo, som oftest omgivet med Listige, Rænkefulde, Egennyttige, Løgnagtige, Forbeholdende, Ærekiere og

Herskesyge. Regenten bør ogsaa være saa snedig, at

han med dydige Kunstgreb kan lænke sine vigtige Embedsmænds Tilbøyelighed og Hengivenhed alt efter hans ædle

15

Hensigter; hvad kan han vel udrette, uden at have nogen, som ere een Aand med ham? — mon denne Overensstemmelse i Ministrenes Aarvaagenhed, med Regentens Lyst til at lyksaliggjøre Folket, kan befordres uden ved en viis

Omgjengelse? Altsaa bør en viis Regent med sin

Statsklogskab foreene Udøvelsen af Sædelæren, af Fornuftens og Naturens Ret.

Er Regenten en Slave af sine Lidenskaber; gjør han Udkastet til sin Regieringsplan, ikke som det store Bud i Regieringsloven; men, som hans fordervede Tilbøyelighed byder ham; følger han i sine Statsmaximer, blindtvæk en nedrig Egenkierligheds Drift, saa vil han skammelig misbruge den Kundskab han har om sin egen Stats Beskaffenhed; han vil benytte sig af den Insigt, han har i andre Statsforfatninger, til at Undertrykke, underminere og ødelægge dem, kun for at tilfredsstille sine egne Attraaer; han vil drage en skammelig Fordeel af de forarmede Stater, han vil søge at opægge Uenigheder imellem dem, for at passe sit Snit; - - hans Styrke i at prøve Gemytter, vil han anspænde for at lære de prøvede, hvor tækkelige de blive for ham, om de kan faae hans nedrige Ønsker mættede; - - han ville blive en ret klog machiavellistisk Regent; - - Verden, som lærte at kiende ham, maatte kalde ham: en nedrig Siel, en slet Regent, en lumsk Tyran, ligesom Løven der skiulte sig i Rævehuden. — En Regent, som vil udkaare sig Navn af Ædel og Ulignelig, som vil bygge sig Ærestøtter ved taknemmelige Efterkommeres Forærelse; denne Regent maae stedse, med alle sine Handlinger og Sindsbestemmelser, have Udsigt til det store Maal, nemlig sit Folks Lyksalighed, som han hiiger efter. - - Han bør gjøre sig saa værdig, ved alle de Prøver af Viisdom, Forsigtighed og

16

Ædelmodighed han udøver, at Undersaatterne ikke kan, andet end elske ham, at endogsaa de Vægelsindede kan slaae i sig og erkiende ham for en Tilbedelsesværdig Regent. - - Han bør ikke skaane; bevise Naade eller Ære mod nogen, førend hans Viisdom i Forveyen har overveyet, om det geraader til almindelig Fremtarv og allermindst bør han udøve disse søde Pligter om de stred mod Statens fælles Øyemerke. - - - Han bør være nøyagtig i at holde over Lovene; thi ved Skiødesløshed imod dem og Overbærelse med skadelige Laster, derved tager Ryggesløshed

Overhaand til Statens Fordervelse. Han bør

ikke formilde andre Love, uden de, som Ubesindighed eller Fremsusenhed indrettede alt for strænge og skadelige for hans ædle Regieringshensigt. — Han bør lindre Domme naar Tvetydighed og Sagførernes Underfundighed har gjort Sagerne tvivlrådige, saa udøver han de største Dyder, saaledes, som Gud ytrer sine Fuldkommenheder; - den ene Fuldkommenhed i Gud strider ikke mod den anden; men alle staaer i den allerurandsageligste Harmonie med hinanden. — Ligesom vi agte Gud høyt fordi vi ansee ham for det

Væsen, som i Kraft af sine Fuldkommenheder, baade virkelig kan og virkelig vil gjøre os Lyksalige; saaledes kan vi heller ikke andet, end have en særdeles stor Høyagtelse for slig en Regent, som ikke lader os skue andet hos sig, end de allerdeyligste Originaler af høye Fyrstedyder. — Han er ligesaa ømt elsket, som almindelig frygtet, og ligesaa høyagtet som elsket og frygtet. - - Ikke allene hans egne Landsbørn, som dagligen lystes ved at eye et saa gudligt Overhoved, føle disse Sødheder ved at giennemtænke hans Storhed; men endog Fremmede elske, ære og agte ham; ja! velsigne hans Undersaatter, ved givne Leyligheder, med tusinde Æresbeviisninger fordi de ere veldannede Sønner af slig en Huuslig Overfader.

S * *